

**İNSAN VE TOPLUM BİLİMLERİ
ARAŞTIRMALARI DERGİSİ**

Cilt / Vol: 7, Sayı/Issue: 3, 2018

Sayfa: 1759-1778

Received/Geliş: Accepted/Kabul:
[19-07-2018] – [09-09-2018]

1916-56 yılları arasında İstanbul'un Gözde Kültür Mekânı: Galatasaray Lisesi *•

Seza SİNANLAR USLU

Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi
Assoc. Prof., Yıldız Technical University, Faculty of Art and Design
0000-0003-0242-8062
sinanlar@yildiz.edu.tr

Öz

Galatasaray Lisesi Mekteb-i Sultani sanıyla Osmanlı İmparatorluğu'nda kurulan ilk liselerden biri olması nedeniyle önemli bir geçmişe sahiptir. Sahip olduğu eğitim programlarının özgünlüğünün yanı sıra fiziksel özellikleri açısından da dikkat çeken okulun bulunduğu yer ve binasının mimari özellikleri de önem teşkil eder. Ancak Lisenin az bilinen bir diğer önemi de hem Osmanlı İmparatorluğunun son yıllarında hem de Cumhuriyetin ilk yıllarında İstanbul'da önemli bir sergi, konser, toplantı vb. tür etkinlikler için uzun yıllar ilk akla gelen yer olmuş olmasıdır. Bu makalede Galatasaray Lisesi'nde gerçekleştirilmiş Galatasaray Sergileri, Yerli Mallar Sergileri ve çok çeşitli kültür ve sanat faaliyetleri kurumun İstanbul'da bir kültür mekânı olarak tanınmasındaki rolü açısından tanıtılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Galatasaray Lisesi, Galatasaray Sergileri, Yerli Mallar sergileri, Galatasaray Lisesi Tevfik Fikret Salonu, Galatasaray'da yapılan etkinlikler

Galatasaray High School: The Favorite Cultural Venue in Istanbul Between 1916-1956*

Abstract

Galatasaray High School, former name Mekteb-i Sultani, has an important history because of being the one of the first high schools established in the Ottoman Empire. The architectural characteristics of the building and the place where the school is located are noteworthy in terms of their physical characteristics as well as the authenticity of their educational programs. For this reason, the school, both in the last years of the Ottoman Empire and in the first years of the Republic in Istanbul, was the first place to come in mind for exhibitions, concerts and other cultural or artistic events. Thus, in this article, Galatasaray Exhibitions, Domestic Products Exhibitions and various cultural and artistic activities realized at Galatasaray High School will be introduced regarding the role of the foundation as a cultural place in Istanbul.

Keywords: Galatasaray High School, Galatasaray Exhibitions, Domestic Products Exhibitions, Tevfik Fikret Conference Hall at Galatasaray, Cultural activities in Galatasaray.

* Bu makale Yıldız Teknik Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) Koordinatörlüğüne bağlı olarak 2014-08-02- GEP01 kod numarasıyla gerçekleştirilmiş "İki Dünya Savaşı arasında (1914-1945) İstanbul'da Kültür ve Sanat Yaşamı" başlıklı araştırma projesi kapsamında elde edilen araştırma verilerinden üretilmiştir.

Giriş

Galatasaray Lisesi kurulduğu ilk yıllardaki adıyla Mekteb-i Sultani, Osmanlı İmparatorluğundaki ilk Liselerden biri olması nedeniyle çok önemlidir. Aşağıda detaylı olarak bahsedilecek kuruluş amacı ve diğer unsurlar nedeniyle öne çıkan okul, bugün geride bıraktığı 150 yılın deneyimiyle ülkenin önde gelen orta öğretim kurumları arasında dikkat çekici yerini korumaktadır. Galatasaray Lisesi'nin eğitim alanındaki başarılı konumunun yanı sıra toplum nezdinde bilinirliğini arttıran sosyal etkisi ve katkısı da dikkat çekici olmakla beraber, imparatorluğun gözde kurumundan, cumhuriyetin ilk yıllarında özellikle bir okul olmanın çok ötesinden önemli bir kültür mekânı olarak da işlev görerek kentin kültürel ve sanatsal belleğinde yer edinmiş olması incelemeye değerdir. Kurulduğu 1868'den günümüze kadar uzanan 150 yıl zarfında sayısız önemli kültür ve sanat faaliyetine ev sahipliği yapmış Galatasaray Lisesi'nde özellikle 1916-1956 yılları arasında iki dünya savaşını da içeren bu 40 yıllık dönemde gerçekleştirilmiş çeşitli faaliyetler yıkılan bir imparatorluktan kendini var eden Türkiye Cumhuriyeti'nin tarihine de tanıklık eder niteliktedir. Makalemizde bu 40 yıllık sürede gerçekleştirilmiş resim sergileri, konserler, ulusal ve uluslararası konferans, toplantı vb. buluşmaların yanı sıra Yerli Malları Sergileri ya da Galatasaray Sergileri gibi süreli düzenli etkinliklere bakılacaktır.

Mekteb-i Sultani kuruluyor

Tanzimat Fermanı ve sonrasında yaşanan gelişmeler ışığında II. Mahmud'un Pertevniyal Valide Sultan'dan doğma ikinci oğlu Sultan Abdülaziz (1830-1876) daha henüz tahta çıkmadan Fransa'da yaşanan özellikle de eğitim alanındaki değişimleri yakından takip ediyordu. Zira Fransa o yıllarda sanayileşmenin bir sonucu olarak zanaat üretiminin sanayiye geçiş sürecinde yeni okullar geliştirilmesi konusunda çalışmalar yapıyor, 1851 Londra'daki Büyük Sanayi Fuarının ardından 1855 ve 1867'de Paris'te yaptıkları fuarla da bu alanda var olduklarını göstermeye çalışıyordu. 1863 yılı geldiğinde de III. Napoléon'un da talebiyle Eğitim Bakanı olarak göreve gelen Victor Duruy (1811-1894) de bu hareketlilik içinde 1802'de I. Napoléon (Bonaparte) tarafından açılan liselerde müfredat açısından önemli değişiklikler getiren yeni bir program geliştirmişti (Horvath , 1975, s. 83-104). Söz konusu okulların en önemli özelliği daha önceleri üniversite düzeyinde verilen birçok bilim dalını, özel eğitim gerektiren resim, müzik, jimnastik gibi branşlarla beraber içeriyor olmasıydı. Diğer bir deyişle 11-15 yaş grubundaki öğrencilerin dilbilgisi, edebiyat, tarih, coğrafya, matematik, felsefe, hukuk, resim, beden eğitimi gibi derslerin hepsini görebilecekleri bir program öneriliyordu.

Bu yeni lise modeli Osmanlı İmparatorluğu için de ilgi çekiciydi. 1773 yılında açılan Mühendishane-i Bahri Hümayundan sonra özel eğitim alanlarında batılı müfredatları uygulayan askeri okullar ya da Tıbbiye Mektebi gibi okullar açılmışsa da Victor Duruy'nin önerdiği programı kullanan bir Lise henüz bulunmuyordu.

Sultan Abdülaziz'in Tanzimat Reformlarından hareketle geliştirmek istediği konulardan bir diğeri de donanımlı devlet adamı yetiştirilmesi olduğu için Lise programının hayata geçirilmesi önemli bir kazanım olarak görülüyordu. Nihayetinde 1868 yılının 1 Eylül'ünde uzun bir hazırlık sürecinin sonunca Mekteb-i Sultani törenle açıldı ve Fransa'daki benzerlerinden de farklı ve dünyada da bir ilk olarak farklı dinden öğrencilerin birlikte öğrenim gördükleri bir kurum olarak hayata geçti (Engin, 2003, s.32-33). Okulun kuruluşunda etkin rol oynayan dönemin Maarif Nazırı Saffet Paşa, Hariciye Nazırı Fuad Paşa gibi isimlerin büyük gayretleriyle kurulan Mekteb-i Sultani kısa zamanda hedeflerine ulaşan bir kurum olarak göz dolduracaktı. Farklı dinlere mensup öğrencilerin birlikte öğrenim görmelerinin yanı sıra ana dilleri farklı olan tüm bu öğrencilerin ortak dil olarak Fransızcada birleşmeleri önemliydi. Nitekim İstanbul'un en Avrupalı semti olarak bilinen Pera'nın ortasında yer alan okul, verdiği eğitimle Pera'da cereyan eden kültürel yaşamı da deneyimleyebilecek öğrencileri yetiştiriyordu. Fransızca bu açıdan öğrencilerin Pera'daki Avrupa'lı kumpanyaların sahnelediği tiyatroları, konserleri izleyebilmeleri, "cabinet de lecture" adı verilen okuma salonlarında yine Avrupa'dan gelen ekseri Fransızca olan kitap, dergi ya da gazeteleri de okuyabilmelerini sağlıyordu. Böylece Mekteb-i Sultani öğrencileri batılı yaşamın teorik ve bilimsel alt yapısını okulda kazanırlarken, okul dışına çıktıkları andan itibaren de fiili olarak bu yaşamın alışkanlıklarını tatbik edebilecekleri "brasserie" tipi restoranlar, kafeler, konser salonları ya da film gösterilen çeşitli mekânlarla karşılaşıyorlardı (Sinanlar, 2009, s.132-134). Bu sürecin devamında okul bünyesine de sirayet eden gelişmeler oluyor, mektepliler kendi dergilerini çıkarmak, kendi tiyatro temsillerini hazırlamak, kendi orkestralarının konserlerini vermek üzere çalışmalarda bulunuyorlardı.

Mekteb-i Sultani öğrencileri çevreleriyle böyle bir iletişim içine girerlerken, devlet de kurumun toplum nezdindeki görünürlüğünü arttırmak amacıyla akademik yıl boyunca her pazar halka açık ücretsiz konferanslar verilmesi konusunda Lise yönetimini görevlendirmiş ve 24 Kasım 1868 tarihinden itibaren de konferanslar başlamıştı (Engin, 2003, s.52). İlerleyen zamanda bu faaliyetler daha da somut hal alarak, okul içinde sahnesi, perdesi olan, İstanbul'da o tarihlerde pek az yerde görülen bir de film makinesi bulunan bir gösteri salonunun yapılmasını gerekli kılacaktı. Bu tarihten itibaren de Lisenin konferans salonu ya da bugünkü adıyla Tevfik Fikret Salonu pek çok etkinlik için kullanılacaktı.

Galatasaray Sergileri (1916-1952)

Mekteb-i Sultani'nin kendi eğitim faaliyetleri dışında İstanbul'un kültürel yaşamına mekânsal olarak katkı sunması büyük etkinlikler bağlamında ilk defa 1916 yazında görülmüştü. I. Dünya Savaşı'nın en harlı zamanlarında belki de savaşın yıkıcı yüzüyle baş edebilmenin de bir çaresi olarak gerçekleştirilen sanat faaliyetleri arasında 1911 yılında kurulmuş olan Osmanlı Ressamlar Birliği'nin düzenlediği sergiler hayli dikkat çekiciydi. Osmanlı'da geç kabul gören tuval resmi eğitiminin 1883'ten itibaren Sanayi-i Nefise Mektebi'yle akademik düzeyde verilmesinin ardından toplum nezdinde var oluşu Pera'da gerçekleşen sergiler ve benzeri faaliyetlerle pekişmekteydi (Sinanlar, 2008, s.164-169). Tam da bu dönemde yaşanan dünya savaşına rağmen Şehzade Abdülmecid Efendi'nin himayesinde 1911 yılında kurulan Osmanlı Ressamlar Cemiyeti de bilfiil çalışmaktaydı. Kim bilir belki de Cemiyet bu gergin ortamda cephede dağılmakta olan Osmanlı İmparatorluğu'nu sanat şemsiyesi altında birlikte tutabilmek adına da büyük bir sergi yapılmasını planlamaktaydı. Cemiyetin hem kurucuları hem de üyeleri arasında yer alan bazı isimlerin ya öğrenci olarak yahut öğretmen olarak Mekteb-i Sultani'de bulunmuş olmaları ise bir başka ortaklık gösteriyordu. Nitekim Osmanlı Ressamlar Cemiyeti kurucuları arasında yer alan Şevket Dağ (1876-1925) Mekteb-i Sultani'de resim öğretmeni olarak çalışmakta, cemiyetin ilk üyeleri arasında yer alan Feyhaman Duran (1886-1970) ise Mekteb-i Sultani mezunuydu. Cemiyetin düzenlediği ilk sergide eseri olan ressamlar arasında ise Sultani mezunlarından Namık İsmail (1890-1935) ile yine Sultani resim öğretmenlerinden de Viçen Arslanyan (1866-1942) yer alıyordu. Bu kişilerin varlığının da etkisiyle olsa gerek Paris'teki büyük "Salon" sergilerine benzer nitelikte kalabalık bir katılımla gerçekleştirilecek resim sergileri için özel bir sergi salonu olmasa da Societa Operaia di İstanbul olarak bilinen ve o yıllarda Mekteb-i Sultani mezunlarının 1908 yılında kurdukları Galatasaraylılar Yurdu'nun da lokali olarak iş gören daha sonraları Casa Garibaldi olarak anılan binanın uygun olduğuna karar verildi. (Casa Garibaldi Giuseppe Garibaldi tarafından kurulan İtalyan İşçi Yardımlaşma Derneği Societa Operaia için 1885'te inşa edilmiştir.) Böylece Galatasaraylılar Yurdu'nun kiracı olduğu Casa Garibaldi'de ilk sergi yapıldı. Ne var ki burası istenen hacimde bir yer değildi ve 1917 yılında Hilal-i Ahmer (Kızılay) yararına yapılacak olan resim sergisi için, bahçesi çoktan cepheden gelen yaralı askerler için sahra hastanesine çevrilmiş olan Mekteb-i Sultani'nin aydınlık salonlarından yana bir tercih kullanıldı (Şerifoğlu, 2009, s.144-195). Aynı yılın sonunda Şehzade Abdülmecid Efendi'nin desteğiyle Şişli'de kurulan resim atölyesinde savaş konu alan eserlerden oluşan "Savaş Resimleri ve Diğerleri" başlıklı sergi de yine Mekteb-i Sultani'de sergilendi. Bu sergi daha sonra yine Mekteb-i Sultani mezunlarından olan Celal Esad Arseven'in girişimleriyle Viyana'da tekrar edildi. (Şerifoğlu, 2009, s.148). Bu deneyimden sonra da Osmanlı

Ressamlar Derneğinin düzenlediği büyük sergiler 1952 yılına kadar hep Mekteb-i Sultani'de, cumhuriyetten sonraki adıyla Galatasaray Lisesi'nde yapıldı. Türkiye'nin en uzun soluklu resim sergisi olarak da kabul edilen Galatasaray Sergileri'nin hep aynı mekânda yapılıyor olması kuşkusuz sergilerin düzenli olarak yapılabilmesine katkı sunan önemli bir unsurdur. 35 yıl boyunca kesintisiz olarak sürekli aynı mekânda gerçekleşen bu nedenle adı da Galatasaray'la özdeşleşen sergilerde 300'dan fazla sanatçının 6000 kadar eseri izleyiciye sunuldu (Şerifoğlu, 2009, s.146). Her yıl binlerce kişi tarafından görülen sergiler, 1952 yılına gelindiğinde Galatasaray Lisesi salonlarının tadilat edileceği gerekçesiyle tahsis izni alınamaması nedeniyle bir daha gerçekleştirilemedi ve resim tarihimizin bu en uzun soluklu düzenli sergisi de böylece tarihe karıştı. Ancak arkasında önemli bir iz bırakmıştı.

Savaş yıllarında başlayan resim sergilerinin bir diğer önemi de sadece plastik sanatlar eserlerinin sergilenmesi için imkân yaratmak değildi. Sergiler yoluyla henüz galerilerin olmadığı İstanbul'da bu sayede bir sanat piyasası oluşturulması mümkün oluyordu. Zira sergilenen eserler sanatçıların istğine bağlı olarak satışa da sunuluyordu. Böylece Galatasaray Sergileri, hem plastik sanatlar için bir gösterim yeri, hem de bir pazarlama sahası oluşturuyordu. Sergilerin ilk yıllardaki koruyucusu ise doğrudan sarayı temsil eden Şehzade Abdülmecid Efendi idi. 1923 yılı temmuzunda açılan sergiden itibaren de ölümüne kadar da Gazi Mustafa Kemal sergiye sahip çıkacaktı. Nitekim 1923'te henüz savaş yeni kazanılmış ve daha cumhuriyet ilan edilmemişken Gazi, sergi açılışına kendisini temsilen gönderdiği Hamdullah Suphi (Tanrıöver) aracılığıyla hakem heyetinin seçeceği 3 tabloyu satın alacağını beyan ederek sergiyi ve eser satışını desteklediğini göstermişti (Şerifoğlu, 2009, s.154).

Yerli Malları Sergileri (1929-1939)

1924 yılı Eylül ayından itibaren Galatasaray Lisesi adını alan kurum, hız kesmeden Beyoğlu'nda halka açık etkinliklere mekân olmayı sürdürecekti. Lisenin salonları ve bahçesi yine birçok etkinlik için ilk akla gelen yerd. Galatasaray Sergilerinin büyük bir heyecanla devam ettiği bu yıllarda Liseyle özdeşleşecek bir diğer süreli etkinlik olarak Yerli Mallar Sergileri gündeme gelmişti. İlki 1929 yılında düzenlenen Yerli Mallar Sergileri, genç Türkiye Cumhuriyeti'nin hızla kalkınma programının bir parçası olarak yerli üretiminin desteklenmesi, yerli ürünlerin tanıtılması ve özendirilmesi bakımından büyük önem taşıyordu. Mekân olarak ise Lise resim konusunda Galatasaray Sergileri isim yapmış ve kurum bu açıdan izleyicilerin kolay ulaştığı, merkezi bir konumda olmasının yanı sıra ferah salonlarıyla da henüz bu ebatlarda bir galeri ya da etkinlik mekânının olmadığı İstanbul'da sayılı mekanlardan biriydi. Resim sergilerinden farklı olarak Yerli Mallar Sergileri ulusal kalkınma hedefinin halk nezdinde de benimsenmesine imkân verecek bir faaliyetti. Bu nedenle Lise'nin yaklaşık 2-3 hafta süren bu fuar benzeri ortama ev sahipliği yapması önemli bir sosyal görevdi.

1929 yılı Ekim ayında Amerika'da yaşanan büyük ekonomik krizin hemen ardından dışa kapalı ekonomi uygulamalarıyla da örtüşecek bir adım olarak Türkiye'de 14 Aralık 1929 tarihinde Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti kısa adıyla MİTC kurulmuştu (Koraltürk, 1999, s.24-29). Söz konusu cemiyet de ilk iş olarak yerli üretimin tanıtılması, teşvik edilmesi ve de ürünler açısından "yerli mal" kavramının adeta bir marka olarak tanım kazanacağı fuarlar yapılmasını kararlaştırılmıştı (Turan- Ödekan, 2009, s.15-26). 10 yıl boyunca İstanbul'da Galatasaray Lisesi salonlarında ve de bahçesinde gerçekleştirilen Yerli Mallar Sergilerinin ilki ise henüz MİTC kuruluş aşamasındayken İstanbul Milli Sanayi Birliği tarafından 20 Ağustos-5 Eylül tarihleri arasında 1929 yılında yapılmıştı (Duman, 1999, s.111). Beykoz Deri ve Kundura Fabrikası, Etibank, Bursa Dokumaları, Feshane Fabrikası, Eğin Halıları ve Kütahya Çinilerinin yanı sıra özel girişimleri temsilen Şukufe İtiryat, Karamürsel Fabrikası, İbrahim Ziya Fabrikası ve Süreyya Paşa Mensucat Fabrikasının yer aldığı ilk sergi öylesine büyük yankı uyandıracaktı ki ilk 3 günde sergiyi 20binden fazla kişi ziyaret edecekti (Şerifoğlu, 2009, s.158).

İkinci yerli mallar sergisine gelindiğinde bu defa Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti görevi üstlendi ve 1930 yılında yine Galatasaray Lisesi'nde ikinci buluşmayı gerçekleştirdi. O sene tüm bir yıl boyunca hükümetçe tasarruf yılı ilan edildiği için sergiden önceki tarihlerde bir dizi toplantı yapıldı ve özellikle kadınlara yönelik tasarruf çalışmalarının ne şekilde yapılacağı tanıtıldı. Bu etkinlikler arasında 7 Şubat 1930 Cuma günü Galatasaray Lisesi konferans salonunda düzenlenen toplantı da ise İş Bankası'nın Amerika'dan getirttiği nasıl tasarruf yapılabileceğini anlatan bir film gösterildi. Gazete bu önemli toplantıyı şöyle duyurmuştu (Cumhuriyet, 8 Şubat 1930, s.1):

"Halkı tasarruf ve yerli mallarımızı kullanmağa alıştırmak için Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti tarafından tertip edilen içtimaların (toplantı) üçüncüsü dün saat 14,5'ta (14:30) Galatasaray Lisesi konferans salonunda yapılmıştır. Salon havanın çok güzel olmasına rağmen hıncahınc dolmuştur. Salonun ön tarafı yerli mallarımızın numuneleri ile süslenmiştir. Bu meyanda Sanayi ve Maadin Bankasına mensup fabrikalarımızın malları ile diğer fabrikalarımızın trikotaj vesair eşyası teşhir edilmiştir. Evvelâ İş Bankasının Amerika'dan getirttiği tasarruf filmi gösterilmiştir. Bu filmde bir çocuğun tasarrufa nasıl alıştırıldığı ve bunun güzel semereleri gösterilmektedir. Filim küçük çocuk makinelerine mahsus olduğundan ufak bir perdede gösterilmiştir. Zekeriya B. İngiliz'ce olan filmi Türkçeye tercüme etmiştir."

İçtima adı verilen bu tanıtım toplantılarından sonra sıra Yerli Mallar Sergisine gelir ve ağustos ayında 2. Yerli Malları Sergisi Galatasaray Lisesi'nde açılır. 1930 yılının tüm ülkede tasarruf yılı ilan edilmesinin de bir sonucu olsa gerek, o sene sergi daha gösterişli bir şekilde yapılır ve lise binasının giriş katındaki 30 derslik ve salonlar ürünlerin teşhiri için kullanılır. Akşamları ise lisenin konferans salonunda sanayi içerikli filmler gösterilmekte, lisenin ön ve arka bahçelerinde düzenlemeler yapılarak gece 12'ye kadar açık olacak açık kafe nizamı alınarak okul bahçesi bir kır gazinosu gibi kullanılır (Cumhuriyet, 7 Haziran 1930, s. 2). Sergiler sayesinde tasarruf konusu da zamanla Liseyle ilişkilenebilmeye başlar ve başka zamanlarda da İstanbul genelinde yapılan tasarruf konulu çeşitli toplantılar için yine Galatasaray Lisesi tercih edilir (Cumhuriyet, 13 Aralık 1930, s.1).

Yerli Mallar Sergileri, Galatasaray Lisesi'nin bahçesinin de elverişli olması nedeniyle kısa süre içinde özel olarak tasarlanmış pavyon ve stantlarla daha renkli bir hal alır. Bahçede stantların etrafını kuşattığı meydana da çoğu zaman bir cazbant ya da Şehir Bandosu sürekli müzik yaparak ziyaretçilere hoş zamanlar yaşatırlar (Cumhuriyet, 12 Ağustos 1931, s.1). Kapalı devre yayın yapan Sergi Radyosu da anonslar geçerek katılımcı firmaların reklamlarını sunmaktadır (Cumhuriyet, 4 Ağustos 1932, s.2). Galatasaray Lisesi tam bir panayır yeri gibidir. İzleyici sayısı ise artık daha ilk haftadan 100binlere ulaşmaktadır (Şerifoğlu, 2009, s.162).

Zamanla sergiler her yıl daha iyi bir şekilde düzenlenir, Galatasaray Lisesi de hem resim sergileri nedeniyle hem de yerli mallar dergileri nedeniyle giderek farklı bir tanım kazanır. Düzenleyenler de her yıl daha tecrübe kazanarak yeni uygulamalar geliştirirler. Örneğin sergi afişleri artık İhâp Hulusi Görey'e emanet edilirken, lise bahçesinde ve lise salonlarındaki düzenlemeler de Vedat Ar, Abidin Dino ve İsmail Hakkı Oygur gibi isimlerce yapılmaktadır (Turan- Ödekan, 2009, s.19). Böylelikle Galatasaray'daki Yerli Malları Sergileri de tamamen yerli bir temsil alanına dönüşmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde Osmanlı İmparatorluğu'ndan emanet Mekteb-i Sultani'nin yani Galatasaray Lisesi'nin genç Türkiye Cumhuriyeti'nin de önemli kurumları arasına girdiği görülür.

İstanbullular için de sergiler vesilesiyle ziyaret edilen Galatasaray Lisesi salonları ve bahçesi yaz aylarının önemli uğrak yerlerinden birisi olur. Lise bahçesinde kurulu stantlar arasında dolaşarak, müzik eşliğinde vakit geçirmek ve ülkede üretilen birçok yeni ürünü tanıyıp, görmek hem gurur verici hem de sevindiricidir. Artık stantlar da birbirleriyle yarışmakta, her yıl firmalar yeni uygulamalar yaparak görsel sunuşlarını daha renkli hale getirmektedir. Öyle ki 4. Yerli Malları Sergisi'nden sonra stantlara dekorasyon açısından ödüller verilmeye başlanır ve kazananlar ilan vererek

bu ödülü duyururlar (Cumhuriyet, 16 Ağustos 1932, s.8). Daha sonra bu ödül İstiklal Caddesine taşarak Sergi süresince en iyi düzenlenmiş Vitrin Ödüllü verilmesi kararlaştırılır.

Kuşkusuz bu etkiler içinde okulun bulunduğu yerin de önemi vardır. 19. Yüzyıldan bu yana şehrin en Avrupai semti olan Beyoğlu'nda bulunan onlarca büyük dükkân arasında, bu ürünlerle rekabet edecek saygın yerli mamulleri temsil eden stantlarıyla Galatasaray Lisesi de bir süreliğine özel bir vitrin vazifesi görmektedir. Zira kurum bir okul olmanın ötesinde halkın da sıklıkla ziyaret ettiği ve çeşitli konularda görgülerini arttırdıkları bir mekâna dönüşmektedir. Bu durumu 1930'larda Nazım Hikmet *"Galatasaray dendi mi, aklıma sergi geliyor. Kışın talebe okuyor, yazın resim ve yerli malı okutuluyor."* sözleriyle ifade ederken (Şerifoğlu, 2009, s.144), Nurullah Berk de resim sergilerine atıfla *"Galatasaray Lisesi'nin aydınlık salonlarında görülen Çallı'nın, Hikmet Onat'ın, Namık İsmail'in çok büyük çaptaki resimleri, resim sergisi görmeye alışmamış şehir halkı ve özellikle de aydınları için sabırsızlıkla beklenen önemli bir kültür olayıydı."* şeklinde değerlendirir (Şerifoğlu, 2009, s.148).

Galatasaray Lisesi bu yoğun faaliyetler sebebiyle okullar kapanır kapanmaz tadilata alınmakta, sergiler için yapılacak hazırlıklar da bu süre zarfında gerçekleştirilmektedir. Binaya ya da bahçesine yapılan müdahaleler ise bazen aylar öncesinden planlanmaktadır. Aşağıda yer alan kupür yazısında ne tür çalışmalar yapıldığı hakkında bilgi almak mümkündür (Cumhuriyet, 29 Temmuz 1932, s.4):

"Bir ağustos pazartesi günü açılacak olan yerli mallar sergisi münasebetiyle Galatasaray Lisesinde büyük bir faaliyet göze çarpmaktadır. Muhtelif firmaların pavyonlarında 300 Türk işçisi çalışmaktadır. Bu seneki serginin bütün masrafı 12 bin lira olacaktır. Bundan başka bütün pavyonlar için 3000 liralık kereste 4000 liralık kumaş sarf edilmiştir. Pavyonların inşası için sarf edilen malzeme bilâistisna yerli malıdır. Memleketimizde kâğıt imal edilmediği için dekorların kâğıt kadar ucuz yerli bezlerden yapılması takarrür etmiştir. Sergide saatte 80 kilovat elektrik sarfiyatına tahammül edecek tesisat yapılmıştır. Her gün 2,000 ile 25,000 arasında lâmba yanacaktır. Serginin bütün elektrik sarfiyatı 20 bin kilovattı geçecektir. Bu suretle yerli mallar sergisi Türkiye'nin en büyük elektrik müstehliki olacaktır."

Galatasaray Lisesi'nin konum olarak merkezi oluşu ziyaretçi sayılarını olumlu yönde etkileyen bir diğer faktördür (Cumhuriyet, 3,6 Eylül 1930, s.2). Sergilerin adı da artık "Galatasaray Yerli Malları Sergisi" olarak benimsenmektedir. 1934 yılı geldiğinde ise önce 5. Yerli Malları Sergisi yapılır, 27 Ağustos'ta ise İş Bankası'nın kuruluşunun 10. Yılı şerefine özel bir

sergi açılır ve Gazi Mustafa Kemal de bu sergiyi ziyarete gelir (Cumhuriyet, 13 Eylül 1934, s.1).

1939 yılı geldiğinde Almanya’da Nasyonal Sosyalistlerin Hitler liderliğindeki iktidarının savaşçı tutumu ağırlık kazanmaya başlamıştır. Yerli Mallar sergisi ise 10 yılı geride bırakmış ve bambaşka bir deneyimle hayat bulmaktadır. Ancak artık serginin kendisine ait daha donanımlı bir mekâna ihtiyacı vardır zira planör, tayyare ve otomobil karoseri gibi büyük ebatlı ürünler de teşhir edilmekte ve Lise bahçesi bu nedenle yetersiz kalmaktadır. 10 yılda sanayi alanında yerli üretim adına sağlanan başarı ve sektör çeşitliliği ise hayli memnun edicidir. Dünyanın hızla yakıcı olacak bir savaşa sürüklendiği bu yıllarda genç cumhuriyet ise hedeflerine ulaşma yolunda kararlılıkla ilerlemektedir. Yerli Mallar Sergileri de bu büyümeye koşut olarak artık kendine ait özel bir sergi sarayını hak etmektedir (Cumhuriyet, 23 Temmuz 1938, s.7). Nitekim 1939 yazında son kez Lisede yapılan Yerli Mallar sergilerinin ertesi yıl bitmesi planlanan Spor ve Sergi Sarayı’na taşınması kararlaştırılır (Cumhuriyet, 15 Temmuz 1939, s.1). Ne var ki savaşın yarattığı olumsuz ekonomik koşullar nedeniyle sergi sarayı inşaatı ancak 1946 yılında tamamlanabilir. 1940 yılında ise Lise binası artık kullanılmayacağı için serginin sonbaharda yapılması ve başka bir mekânda olması planlanmasına rağmen (Cumhuriyet, 12 Temmuz 1940, s.2) bir daha Yerli Mallar Sergisi gerçekleşmez. Dolayısıyla Yerli Mallar sergileri de tıpkı Galatasaray Sergileri gibi mekân olarak Lise dışına çıktıkları anda ömürlerini de tamamlamış olurlar.

Galatasaray Lisesi’nde yapılan münferit sergiler

Galatasaray Sergilerinin sağladığı bilinirlikten olsa gerek Galatasaray Lisesi çeşitli ferdi ve grup sergilerine de ev sahipliği yapar. Sergileme için salonların uygunluğu ve mekânda açılan sergilerin izlenmesi gibi konularda Lisenin de geliştirdiği tecrübeyle de ilgili olarak bu tür özel sergi etkinliklerini de görebiliriz. Örneğin Yunan ressam hanım, Bayan Diplaraku 1932 yılı mayısında Galatasaray Lisesi’nde kısa süreli bir sergi açmış daha sonra da bu sergiyi Ankara Halkevine taşımıştır (Cumhuriyet, 16 Mayıs 1932, s.2). Aynı ay, tanınmış Macar ressam Rudnay Gyula (1878-1957) ve Ferenc Zajti (1886-1961) ise devletin resmi davetlisi olarak önce 29 Nisan 1932’de Ankara Halkevinde bir sergi açmışlar, daha sonra da bu sergiyi İstanbul’da tekrarlamak istediklerinde eserlerin Bayan Diplaraku’nun resimlerinden boşalan Galatasaray Lisesi Sergi Salonu’nda sergilemişlerdir. Haziran ayında 10 gün süreyle açık kalan sergideki eserler büyük ilgi toplamıştır (Cumhuriyet, 29 Mayıs 1932, s.4, 31 Mayıs 1932, s.2 ve 7 Haziran 1932, s.2). Dikkatli incelendiğinde bu iki serginin karşılıklı yer değiştirmesinin basit bir tesadüf olmadığı hatta doğrudan Güzel Sanatlar Birliği’nin özel faaliyetleri arasında olduğu görülecektir. Nitekim birliğin çalışanları arasında yer alan ve Lisenin de kıdemli hocalarından ressam

Şevket Dağ ve yeni idari heyet temsilcisi olarak da Lisede yetişmiş gençlerden Feyhaman Duran böyle bir formül bulmuşlar ve Ankara'da Halkevinde yapılan sergilerin İstanbul ayağında Galatasaray Lisesi'ni tercih etmişlerdir (Cumhuriyet, 30 Aralık 1936, s.2).

Lisenin kendi bünyesindeki resim atölyesinde yetişen öğrencilerin yıllık sergileri ise yine düzenli yapılan etkinlikler arasındadır. 1939 yılında 8.si düzenlenen sergilerin 1932 yılından itibaren düzenlendiğini kabul edebiliriz. Dışarıdan izleyicilere de açık olan bu sergiler de ekseriyetle bahar aylarında gerçekleştirilir (Cumhuriyet, 5 Mayıs 1936, s.2 / 1 Mayıs 1937, s.2 / 7 Mayıs 1938, s.4 / 19 Mayıs 1939, s.2 / 18 Mayıs 1942, s.2.). Sergiler öğrenci çalışmalarını kapsamakla beraber o kadar önemli görülmektedir ki Cumhuriyet gazetesinin "Hem nalına hem mihına" köşesinde Abidin Daver, Akademi hocalarından Léopold Lévy'yi 1937 yılındaki serginin açılışına gelmediği için eleştirir. Daver serginin zaten ülke çapında yılda 2-3 kez yapılan az sayıdaki etkinliklerden biri olduğunu ve öğrencilerin desteklenmesi için de bu tür figürlerin ziyaretlerinin önem teşkil ettiğini yazar ve Lévy gibi ustaların bu etkinliklere itibar etmelerinin gençlere büyük teşvik olacağına işaret eder. Zira Galatasaray'dan başka yerde de böyle sergiler görülmesi olanaklı değildir (Cumhuriyet, 6 Mayıs 1937, s.3).

Nafia (Bayındırlık) Sergileri ise ilk olarak 1944 yılı yazında Galatasaray Lisesi'nde yapılır (Cumhuriyet, 26 Haziran 1944, s.2). Bunların dışında 1931 yılında Türk Gazeteciliğinin 100. Yılı sergisi (Cumhuriyet, 31 Ekim 1931, s.2), 1933'te Hamit Necdet'in resim sergisi (Cumhuriyet, 28 Temmuz 1933, s. 1), 1937'de Sünusi'nin afiş sergisi (Cumhuriyet, 6 Ağustos 1937, s.5), 1949 yılında İzmit Lisesi öğrencilerinin resim sergisi (Cumhuriyet, 10 Temmuz 1949, s.5), 1954'te Elif Naci'nin resim sergisi (Cumhuriyet, 2 Şubat 1954, s.7), yine aynı yıl AICA (Uluslararası Sanat Eleştirmenleri Birliği) İstanbul toplantısı bünyesinde Bige Çetintürk El Sanatları ve Plastik Sanatlar Sergisi (Cumhuriyet, 20 Eylül 1954, s.2) gibi münferit sergiler de yine Galatasaray Lisesinde yapılır.

Konferanslar ve toplantılar

Galatasaray Lisesi 1930'lardan itibaren İstanbul'da çeşitli kültürel faaliyetler için ilk akla gelen yer olmayı sürdürürken söz konusu etkinliklerin öneminin yanı sıra basına yansıyan haberler de Lisenin sürekli gündemde kalmasına katkı sağlamaktadır. Halk nezdinde artık Galatasaray Lisesi alışılmış bir kültür mekânı olarak kabul edilmektedir. 1950'lere kadar sürecek olan bu durumda Lisede gerçekleştirilen konferans ve çeşitli toplantılar incelendiğinde farklı içerikteki bu etkinlikleri ilk aşamada akademik içerikli eğitim vb. alanlardaki konferans, kongre ve şuralar olarak sayabiliriz. İkinci bir grup olarak ise sportif konulu toplantıları

değerlendirebiliriz. Bu toplantıların yanı sıra zaman zaman Lisenin yatılı pansiyon biriminin de çeşitli konukların ağırlanması amacıyla misafirhane olarak kullanıldığını görürüz. Bu yoğun kullanımı anlayabilmek için aşağıda yer alan ve yukarıda ifade edilen ayrıma dikkat edilerek kronolojik olarak sıralanmış faaliyetlere bir bakmak gerekir¹:

1930'lar

- Türkiye'nin köklü kurumlarından olan Turing'in Turizm Kongresi Galatasaray Lisesi'nde gerçekleştirildi. Toplantıda İçişleri Bakanı Şükrü Kaya da bizzat bulundu (Cumhuriyet, 2 Haziran 1930, s.1).
- Berlin Akademisi Azasından ve Darülfünun felsefe profesörlerinden M. Rayn Hart dün İstanbul'a gelmiş ve istasyonda Yeşil Hilâl Cemiyeti reisi ve erkânı tarafından karşılanmıştır. Rayn Hart bugün saat 21'de ilk konferansını Galatasaray Lisesi konferans salonunda verecektir. Konferans mevzusu alkol ve gençliktir (Cumhuriyet, 12 Nisan 1931, s.3).
- Birkaç günden beri şehrimizde bulunan Beynelmilel Talebe Birlikleri umumî kâtibi Matmazel Ivon Moren dün Galatasaray Lisesinde bir konferans vermiştir (Cumhuriyet, 29 Mart 1932, s.4).
- Sofya Darülfünun Emini edebiyat fakültesi müderrislerinden profesör M. Bogdan D. Filow zevcesi ile birlikte Galatasaray Lisesinde kendisi için hazırlanan dairede misafir edilmiştir (Cumhuriyet, 27 Nisan 1932, s.4).
- Motörsüz tayyare ile uçmak tecrübelerine memleketimizde de üç sene evvel Galatasaray Lisesinde bir teşekkül vücuda getirilerek başlanmıştı. Bu teşekkülün başına bulunan Galatasaray fizik ve kimya profesörü M. Bayen geçen sene Yeşilköy tayyare meydanında memleketimizde ilk tecrübeyi yapmıştı (Cumhuriyet, 18 Ekim 1933, s.6).
- Dün, Tayyare cemiyeti İstanbul şubesi müdürü Hasan Fehmi Bey tarafından Galatasaray Lisesi'nde «Hava Tehlikesi» mevzulu bir konferans verilmiştir (Cumhuriyet, 20 Aralık 1933, s.2).
- Romanya'daki 20 Türk öğrenci İstanbul'a gelmiş ve Galatasaray Lisesi'nde yatılı olarak konuk edilmişlerdir (Cumhuriyet, 5 Nisan 1934, s.1)

1940'lar

- Galatasaray Lisesi'nde açılan tayyare modelcilik kursuna yeniden bazı elişleri öğretmenleri iltihak etmiştir. Kursta Türk Hava Kurumu öğretmenleri tarafından modelcilikten başka havacılık tarihi,

¹ Bu sıralama yapılırken gazetelerde bahsi geçen etkinlikler hakkında farklı detay içeriklerine sahip olan haberler kısaltılarak, gazetede yazı dili imlasına müdahale edilmeden aktarılmıştır. Zira amaçlanan her bir etkinlik özelinde detaylandırma yapmak değil, Lisenin sahne olduğu farklı tür etkinliklerin bir arada gösterilmesidir.

aerodinamik ve meteoroloji dersleri verilmektedir. Kurs, bir ay devam edecektir (Cumhuriyet, 23 Temmuz 1940, s.4).

- Kanunen yaş haddini dolduran lise, orta ve ilkokul muallimlerin meslekten ayrılışları münasebetiyle dün Galatasaray Lisesi'nde bir tören yapılmıştır. Törende Maarif Vekili Hasan Âli Yücel, Vali ve Belediye Reisi Dr. Lûtfi Kırdar, Parti vilâyet idare heyeti reisi Dr. Behçet Uz, Maarif müdür ve muavinleri, müfettişler, mektep müdür muallimleri ve birçok maarif mensupları bulunmuştur (Cumhuriyet, 10 Ağustos 1943, s.1).

1950'ler

- Meşhur İngiliz tiyatro ve film münekkidi (eleştirmen) ve BBC Spikerlerinden Alan Dent İngiliz Kültür heyetinin davetlisi olarak dün saat 19:30'da bir İngiliz uçağıyla şehrimize gelmiştir. Shakespeare filmlerinin de senaristi olan münekkidi, ilk konferansını yarın saat 16: 30'da Galatasaray Lisesinde, «Shakespeare ve modern tiyatro» mevzuunda verecektir (Cumhuriyet, 14 Mart 1950, s.3).
- Milletlerarası Çalışma Bürosu Semineri, Çalışma Bakanı Nuri Özsan'ın bir konuşmasıyla dün saat 10:30'da Galatasaray Lisesi'nde açılmıştır (Cumhuriyet, 4 Eylül 1951, s.5).
- Şehrimizde misafir Fransız sanatkarları dün Galatasaray Lisesi'nde bir şiir matinesi tertip etmişler ve Fransız edebiyatından seçme parçalar okumuşlardır. Toplantıda Vali ve Belediye Başkanı da hazır bulunmuştur (Cumhuriyet, 19 Aralık 1952, s.5).
- 30 Ocak 1954 Cumartesi günü İstanbul Hemşehrililer Derneği tarafından Galatasaray Lisesi konferans salonunda "İstanbul Şiirleri" günü tertip edilecektir (Cumhuriyet, 21 Ocak 1954, s.5).
- Meşhur Fransız yazar Georges Duhamel davetli olarak geldiği ülkemizde konferanslarına devam ediyor. 1 Nisan'da Galatasaray Lisesinde bir konuşma yapacak (Cumhuriyet, 16 Mart 1954, s.5).
- Alliance Française Müdürü Roger Gouze 7 Şubatta Galatasaray Lisesinde konferans verecek (Cumhuriyet, 6 Şubat 1955, s.6).
- Bugün, büyük Türk mimarı Sinan'ın 367. ölüm yıldönümüdür. Bu münasebetle, Galatasaray Lisesi Kültür ve Edebiyat Kolu, bugün saat 17'de Lise konferans salonunda bir anma toplantısı tertip etmiştir. Toplantıyı resim ve sanat tarihi öğretmeni Kemal Zeren açacak, Prof. Süheyl Ünver, Sinan'ın eserlerine dair projeksiyonlu bir konferans verecektir. Tarih öğretmeni Halit Sarıkaya da Sinan'dan ve eserlerinden bahsedecektir (Cumhuriyet, 8 Nisan 1955, s.2).
- Aralarında Comédie Française'in genç aktörlerinden André Falcon'un da bulunduğu Fransız tiyatro topluluğu Ankara'da temsiller verdikten sonra İstanbul'a gelmiştir ve Galatasaray

Lisesi'nde ve Karaca tiyatrosunda iki şiir matinesi verecektir (Cumhuriyet, 24 Mart 1956, s.5).

Yukarıda sıralanan bu etkinliklerin sıklığı ve çeşitliliği Lisenin kendi tasarrufunda düzenlediği faaliyetlerin dışında ne denli yoğun olarak kullanıldığına dair önemli bir veri sunmaktadır. Gelen konuklar ve yapılan çalışmalar hem Lisenin kendi kültürel atmosferini hem de etrafındaki muhitin atmosferini etkiler niteliktedir. Gelen konukların da İstanbul'un dolayısıyla da Türkiye'nin temsilinde Galatasaray Lisesi'ni görüyor olmaları bıraktığı intibalar açısından da önemlidir.

Sportif konularda konferanslar vb. tür etkinlikler

Yukarıdaki gruplamanın devamı olarak sportif ve özel faaliyetleri de ayrı bir grup olarak ele alırsak Galatasaray Lisesi'nin bünyesinden çıkan Galatasaray Spor Kulübü'nün faaliyetlerinin (genel kongre toplantıları gibi) Lisede gerçekleştirilmesi bugün de devam eden bir gelenek olduğunu belirtmek gerekir. Bu etkinlikler kendi takvimleri uyarınca her yıl ya da her 6 ayda bir rutin olarak tekrar ettiği için burada ayrıca listelenmeyecektir. Ancak aşağıda belirtilen etkinlikler spor konusunda yapılan diğer tür etkinliklere örnek olarak verebilmek mümkündür. Söz konusu etkinlikleri de yine kronolojik olarak şöyle sıralayabiliriz:

1930'lar

- Meşhur İtalyan hakem Giovanni Mauro, İstanbul-Viyana maçını idare etmek için geldiği İstanbul'da Galatasaray Lisesi konferans salonunda hakemlik üzerine bir konferans vermiştir (Cumhuriyet, 17 Nisan 1930, s.1).

1950'ler

- Milletlerarası İstanbul Basketbol turnuvasına ait son hazırlıklar da tamamlanmak üzeredir. Bu arada milli basketbol takımımız da Galatasaray Lisesi'nde kampa çekilmiş bulunmaktadır (Cumhuriyet, 30 Ağustos 1951, s.4).
- Danimarkalı kız ve erkek jimnastik ve folklor ekibi dün sabah trenle şehrimize gelmiş, Galatasaray Lisesi'nde misafir edilmiştir. Öğleden sonra Taksim abidesine merasimle çelenk koyan Danimarkalılar ilk gösterilerini bu gece saat 21'de Spor Sarayı'nda yapacaklardır (Cumhuriyet, 21 Nisan 1955, s.4).

Konserler

Galatasaray Lisesi'nde öğrencilerin oluşturduğu müzik toplulukları, orkestraların verdiği konserlerin yanı sıra çeşitli yerli ve yabancı grup ya da solistlerin konserlerini verdikleri yerler arasında Lise de görülmektedir. Bu konserler halktan kişilerin Lisede vakit geçirmelerine imkân veren ve Liseyi

kültürel açıdan da popüler kılan faaliyetlerdir. Resim sergileriyle oluşan Lisenin halka açık bir kültür mekânı olması algısı zaman içinde konserlerle de pekişmiştir. Konserlerin bir kısmının Lisedeki müzik öğretmenlerinin çabalarıyla vücuda getirilmiş olması ayrıca dikkatleri çeker. Özellikle de 1930'ların ikinci yarısından itibaren Lisede öğretmenlik yapan ve profesyonel olarak müzik yaşamlarını sürdüren Sezai ve Seyfettin Asal kardeşler sayesinde lise konserleri daha çok izleyiciye ulaştırılmıştır. Özellikle akşam saatlerinde gerçekleştirilen bu konserler öğrenci velileri başta olmak üzere tüm İstanbullulara açık tutulmuştur. Lise yönetiminin bu tutumu konser vermek isteyen yerli ve yabancı profesyonel müzisyenlerin ferdi ya da grup konserlerini yine Lisede yapabilmeleri konusunda da sürmüş böylece Galatasaray Lisesi yaz kış faal bir konser salonu olarak da işlev görmüştür. Söz konusu konser etkinliklerini, basında çıkan haber yazılarından kısaltarak şöyle sıralayabiliriz:

1920'ler

- Galatasaray Lisesi orkestrası dün senelik konserini pek parlak bir şekilde verdi ve sanatkarlar çok alkışlandılar. Mendelsson ve Haydn'dan seçilmiş parçaları sanatkarlardan birinci keman Seyfettin Asal, ikinci keman Nadir Nadi, viyolayı Nurettin, viyolonsel Sezai Asal Beyler çalmışlardır (Cumhuriyet, 26 Mayıs 1927 -40 Önce köşesi, s.6).

1930'lar

- Cemal Reşit (Rey), Seyfettin ve Sezai Asal tarafından Galatasaray Lisesi'nde bir konser verilmiştir (Cumhuriyet, 14 Şubat 1930, s.4).
- Bay Adinolfi'nin (Ulvi Cemal Erkin'in piyano hocasıdır) talebesi Ömer Refik Beyin konseri Galatasaray Lisesi'nde yapılacaktır (Cumhuriyet, 21 Mayıs 1930, s.3).
- Galatasaray Lisesi talebe konseri halka açık olarak gerçekleştirildi (Cumhuriyet, 22 Aralık 1930, s.2).
- Galatasaray Lisesi eski talebelerinden Ankara Musiki Muallim mektebi muallimlerinden viyolonist Cezmi Rıfkı dün Galatasaray Lisesi konferans salonunda bir konser vermiştir (Cumhuriyet, 10 Ocak 1931, s.4).
- Musiki muallimi Muhittin Sadık Bey viyolonsel konseri 13 Mayıs Çarşamba günü Galatasaray Lisesi konferans salonunda yapılacak (Cumhuriyet, 6 Mayıs 1931, s.4).
- Nimet Vahit Hanımın konseri Galatasaray Lisesi konferans salonunda yapıldı (Cumhuriyet, 28 Mayıs 1931, s.2).
- Köln yüksek musiki mektebi mezunlarından Celile Enis Hanım bir teganni (şan) konseri verecek (Cumhuriyet, 23 Nisan 1932, s.1).
- Tenor Emil Conrad'ın konseri Galatasaray Lisesi'nde olacak (Cumhuriyet, 8 Ekim 1932, s.2).

- Galatasaray Lisesi musiki muallimlerinden Sezai ve Seyfettin Asal Beyler tarafından Galatasaray Lisesi'nde bir talebe konseri tertip edilmiştir. Konserde birçok güzide aileler ve musiki meraklıları hazır bulunmuştur (Cumhuriyet, 25 Şubat 1934, s.3).
- Piyano muallimi M. Adinolfi'nin en iyi talebesi Ömer Refik Bey evvelki akşam Galatasaray Lisesinde mektebin davetlilerine ve talebesine yeni bir konser vermiştir. Sanattan anlayan birçok kimselerin hazır bulunduğu bu konserde genç sanatkar çok muvaffak olmuş, uzun uzun alkışlanmıştır (Cumhuriyet, 21 Mayıs 1934, s.3).
- Galatasaray Lisesi'nde tertiplenen talebe konserine Sezai ve Seyfettin beyler de eşlik etmişlerdir (Cumhuriyet, 19 Aralık 1934, s.4).
- Loris Çetin ve Müfid Hüsnü'nün konseri Galatasaray Lisesi konferans salonunda yapıldı (Cumhuriyet, 22 Aralık 1934, s.2).
- Galatasaray Lisesi musiki muallimlerinden Sezai ve Seyfettin Asal Beyler tarafından Galatasaray Lisesi'nde bir talebe konseri tertip edilmiştir (Cumhuriyet, 21 Şubat 1935, s.8).
- Dün Galatasaray Lisesi'nde, muallimleri Seyfeddin ve Sezai Asal'ın yetiştirdiği talebeler, velilerine ve güzide davetlilerine pek muvaffakiyetli bir konser vermişlerdir. İstiklâl ve Galatasaray marşları ile başlanılan bu müsamerede gençler Shcubert'in Bitmemiş Senfonisi ile Mozart, Haydn ve Bach'tan pek müstesna parçaları tam bir muvaffakiyetle çalmışlardır (Cumhuriyet, 6 Nisan 1935, s.2).
- Memleketimize gelen Çekoslovakyalı piyano profesörü Bayan Else Stongl, Moskova operası sabık sopranosu ve şan profesörü Bayan Mahin Lenkoya ile Türk musikişinaslarından Bay Kemal Niyazi, Sadi ve Cevdet'in iştirak ile ayın 28. cumartesi günü saat 17:30'da Kızılay menfaatine büyük bir konser verilecektir. Galatasaray Lisesi konferans salonunda verilecek olan bu konserin fevkalâde iyi olması için çalışılmaktadır. Bu konserin biletleri Kızılay Taksim şubesinde satılmaktadır (Cumhuriyet, 19 Kasım 1936, s.5).
- Galatasaray Lisesi'nde talebe konseri yapılacak (Cumhuriyet, 17 Nisan 1937).
- Galatasaray Lisesi ticaret ve bankacılık kısmı son sınıf talebeleri, dün saat 14:30'da mektep salonunda bir caz konseri vermişlerdir. Müfid Hasan, Sami Uçar ve Sami kemanla, Bülend Öncel ve Veysi akordionla, Orhan ile Muzaffer bandoneon ile, Edvar çello ile, Mehmed Abud piyano ile ve Halûk Doğan da cazla konsere iştirak etmişlerdir (Cumhuriyet, 9 Ocak 1938, s.2).
- Dün akşam saat 17'de Galatasaray Lisesi konferans salonunda Ömer Refik Yaltkaya tarafından muvaffakiyetli bir konser verilmiştir. (Cumhuriyet, 5 Mart 1939, s.2).

- Galatasaray Lisesi musiki muallimi viyolonist Muhiddin Sadık ile Ferdi Statzer (Friedrich von Statzer, seçkin bir Avusturyalı pedagog, piyanist, orkestra şefi ve besteciydi. 1932'de kendisini Türkiye'ye davet eden Türk besteci Hasan Ferit Alnar'la tanıştı. 1933'te Bedia Muvahhit ile evlendi. Galatasaray Lisesi'nde de müzik öğretmenliği yaptı.) bugün saat 17'de Galatasaray Lisesi'nde bir konser vereceklerdir (Cumhuriyet, 18 Mart 1939, s.5).

1940'lar

- Mezun kemanist Hasan Müfid konseri Galatasaray Lisesi'nde yapılacak (Cumhuriyet, 5 Şubat 1940).
- Galatasaray lisesi izcileri dün mektebin konferans salonunda bir konser vermişlerdir. Miki Caz tarafından, vals buketi, Miki Tango, Karmenden bazı parçalar çalınmış, bilâhare İzcaz, muhtelif tango ve valsler çalmışlardır. Çocukların gösterdiği muvaffakiyet davetliler tarafından hararetle alkışlanmıştır (Cumhuriyet, 6 Mayıs 1940, s.2).
- Cumartesi günü ve dün Galatasaray Lisesi son sınıf talebeleri tarafından, mektebin konferans salonunda, seçilmiş parçalardan mürekkep bir caz konseri verilmiştir. Çok muvaffak olan bu konserde bilhassa Sami Uçar, piyanoda A. Kelecı, akordeonda B. Öncel ve Âfi Ülgen göze çarpmakta idiler. (Cumhuriyet, 30 Aralık 1940, s.4).
- İzzet Hatem keman resitali Galatasaray Lisesi'nde yapılacak. Konserde Handel, Beethoven, Chopin eserlerinden örnekler çalınacak (Cumhuriyet, 8 Mart 1947, s.2).

1950'ler

- Galatasaray Lisesi'nde öğrenci konseri tertip ediliyor (Cumhuriyet, 24 Kasım 1952).
- Fezal Üstalcu ve öğrencilerinin konseri Galatasaray Lisesinde yapılacak (Cumhuriyet, 26 Ocak 1956, s.4).

Yukarıda belirtilen bu konserlerin ağırlıklı olarak batı müziği alanında olması dönemin kültürel açıdan genç cumhuriyetin kendini geliştirmeye çalıştığı sahalarla uyumlu olduğunu göstermektedir. İsim olarak zikredilen kişiler ise müzik tarihinde tanınan isimler olmakla beraber, Lisenin yetiştirdiği müzisyenlere dair de bir fikir vermektedir. İlâveten Lise ile bağlantısı olmayan serbest figürler ise Lisede konser vermekle özel bir kitleye ulaşmışlar; öğrencilerin, velilerin ve de halkın huzurunda temsillerini gerçekleştirebilmişlerdir. Okul grupları ise bir başka dikkat edilmesi gereken yapılanmadır. Zira İzcaz gibi gruplar bugün hem Lise tarihinde bilinen hem de dönem içinde pop ve caz müziğinin sevdirmesinde etkili olmuş öncü gruplar arasında sayılmaktadır.

Sonuç

Galatasaray Lisesi kuruluş misyonuyla uyumlu olarak öğrencilerinin kültürel ve sanatsal açıdan da donanımlı yetiştirmelerine dikkat eden, hem de kendi çevresine katkı sağlayacak kültürel, sanatsal ve bilimsel faaliyetlere ev sahipliği yaparak topluma da hizmet sunan bir eğitim kurumudur. Nasıl ilk yıllardan itibaren müfredatına aldığı resim dersleri sayesinde Osmanlı İmparatorluğunda Avrupa'ya gitmeden de yerli ressamlarının yetişmesine katkı sağlayarak bu kişilerin ileride resim tarihimizde yer almalarında etkili olduysa (Germaner, 2009, s.28-44), Galatasaray Sergileri gibi Türk Resim Tarihinin en uzun soluklu, adeta resim tarihimizde sanatsal gelişimin de gözlenebildiği sergilere ev sahipliği yaparak da plastik sanatlar alanındaki bir çok ismin kendilerini temsil etmelerine olanak sunan sergilere kapısını açarak, resim sanatının halk nezdinde görünürlüğünün artmasına büyük katkı sağlamıştır. Galatasaray Sergileri bu açıdan bakıldığında kuşkusuz Lise tarihinde hem İmparatorluktan Cumhuriyete geçişi de içeriyor olması, hem de plastik sanatlar açısından birçok tartışmanın somut ürünlerini de teşhire açmış olması bakımından çok önemli bir yere sahiptir. İlk sergi için Lise mezunlarının kurduğu Galatasaraylılar Yurdu'nun Casa Garibaldi'de kendi lokal binasını açmasının ardından Lise salonlarının tahsis edilmesini sağlayan ilişkiler içinde Galatasaray Lisesi'nde yetişmiş kişilere dikkat etmek gerekir. Örneğin Lisede henüz öğrenciyken Feyhaman Duran'ın resim öğretmeni olan Şevket Dağ'ın aynı zamanda Osmanlı Ressamlar Cemiyeti'nin kurucularından olması mekân tahsisinde mutlaka bir kolaylaştırıcı unsur olmuş olmalıdır. 1916-1939 yılları arasında ağırlıklı olarak Şevket Dağ'ın emekleriyle devam eden sergilerde yer alan isimlere bakıldığında görülen Eşref Üren, Namık İsmail, Fikret Mualla, Nurullah Berk ve Cihat Burak gibi isimlerin ise Galatasaray Lisesinde okurken ilk resim derslerini Şevket Dağ'dan almış olmaları da hem dikkat çekici hem de ilişkileri bütünlendirici unsurlar olarak not edilmelidir (Germaner, 2009, s.28-44).

Galatasaray Sergilerinin savaşa, işgale, milli mücadele ortamının zorluklarına rağmen her yıl düzenlenebilmiş olması da yukarıdaki ilişkilerin bir neticesi olmakla beraber elbette öncelikle Ressamlar Cemiyeti yöneticilerinin kararlı duruşu, daha sonra da Lise yönetiminin olumlu tutumuna bağlı olarak mümkün olmuştur. Bu vesile ile bu yıllarda müdürlük yapmış Salih Arif Bey (1912-1922), Aynizade Hasan Tahsin Bey (1923), Faik Bey (1923-1924) ve Bedri Bey'i (1924) anmak gerekir.

Cumhuriyetin ilanından sonra ise Galatasaray Lisesi'nin özellikle Yerli Malları Sergileri ile milli bir kalkınma sürecinin önemli bir parçası olduğu görülmektedir. Zira yerli üretiminin özendirilmesi, yerli firmaların desteklenmesi ve yerel rekabetin güçlendirilmesi için hayata geçirilen bu sergiler, tıpkı Avrupa'daki sanayi fuarları gibi etkili olma gayesiyle tüm

Türkiye’de gelişmekte olan üretimin İstanbul’da halka sunulması noktasında da Galatasaray Lisesi’ni bir vitrin mekân olarak kullanmıştır (Cumhuriyet, 22 Ocak 1930, s.1, Yunus Nadi imzalı başyazı). Böylece Lise hem konumu hem de tutumu açısından halk nezdinde de popülerliğini korumuş ve öncü rolünü sürdürmüştür. 1930’lar bu açıdan bakıldığında Genç Cumhuriyetin 10. yılının büyük heyecanla kutlandığı, çarpıcı bir başarı öyküsünün yaşandığı yıllar olarak da İkinci Dünya Savaşı’na kadar büyüsunü korumuştur. Bu yıllarda Lise müdürlüğünde bulunan Behçet Güçer (1924-1929 I. Dönemi / 1933-1950 II. Dönemi), Fethi İsmail İsfendiyaroğlu (1929-1933) ve Tefvik Ararat’ı (1933) anmak gerekir. Bu isimlerin de ileri görüşlü tutumları kurumun üstlendiği rolü taşımasında etkili olmuş olmalıdır. Lisede düzenli sergilerin yanı sıra münferit olarak yer alan birçok sergi faaliyeti de Lisenin bu alanda kazandığı popülerlikle beraber yine Lise yönetiminin kurum kapılarını halka açık tutmalarıyla ilgilidir.

1940’lardan 1950 ortalarına gelindiğinde ise İkinci Dünya Savaşı etkileri, çok partili yaşamın getirileri gibi toplumu kapsamlı olarak etkileyen olaylar yaşanmasına karşın Lise, bir kültür merkezi gibi faal olmayı sürdürebilmiştir. Pek çok toplantı, ulusal ya da uluslararası konuğun misafir edildiği, doğrudan Türkiye’nin ya da İstanbul’un temsil edildiği etkinliklerin yanı sıra lise öğrencilerinin de hazırladığı sergi, konser vb. tür gösterilerin halka açık sunulduğu yer bu yıllarda da yine Galatasaray Lisesi olmuştur. Bu süre zarfında Fethi İsmail İsfendiyaroğlu (1951- 1952 II. Dönemi), Besim Gürmen (1952) ve Macit Saner (1952-1959) müdür olarak görev almışlar (Sandıkçioğlu, Turaç ve Semenderoğlu, 2018, s.49-52) ve bu başarıların sağlanmasında etkili olmuşlardır. Söz konusu etkinliklerin özellikle uluslararası boyutuna bakıldığında ise konukların ağırlanması ya da özel temsillerinin Lisede verilmesi sadece mekânın uygunluğuyla ilgili olmasa gerektir. Zira bu davetlerin birçoğu devlet adına yapılmış olup, gelen konukların ülkenin temsil edildiği bir mekânda ağırlanması fikriyle hareket edilerek Galatasaray Lisesi’nin uygun görüldüğünü söyleyebiliriz. Nitekim bir yazısında Burhan Felek de bir sergiyi değerlendirirken sergilerin ya da benzeri halka açık etkinliklerin Galatasaray Lisesi’nde yapılmasını itiraz edilemez bir zaruret olarak ifade eder (Cumhuriyet, 19 Ağustos 1943, s.3).

Konserler ise bir başka sanat alanından kitleleri buluşturan etkinlikler olarak görülebilir. Gerek Lisenin kendi öğrencilerinin gerekse profesyonel grup ya da bireylerin konserleri için Lisenin tercih edilmesi kurumun toplum nezdinde kazandığı kabulle ilgili olduğu kadar konserlerin düzenlenmesinde etkin rol alan okul öğretmenlerinin yapıcı tutumlarıyla da alakalıdır. Özellikle Sezai ve Seyfettin Asal döneminde düzenli bir programa oturtulan konserler, öğrencilerin konser vererek tecrübe kazanmaları, ne

kadar başarılı olduklarının da velilerin yanı sıra davetli müzik otoriteleri tarafından da görülmesi amacı taşımaktadır.

Netice olarak Osmanlı İmparatorluğu'nun zor zamanlarından Cumhuriyetin ilk yıllarına ve oradan da 20. Yüzyılın ortalarına kadar uzanan süreçte Galatasaray Lisesi'nin, kurumsal varlığını sadece verdiği eğitimin başarısıyla değil, ulusal ve uluslararası düzeyde gerçekleştirilmiş sayısız sanatsal ve kültürel etkinliğe ev sahipliği yaparak da kurumsal değerini hem arttırmış hem de popülerliğini genişlettiği bu sayede de İstanbul'un kültürel ve sanatsal yaşamına katkı sağladığı görülmüştür.

Kaynakça / References

- Engin, V. (2003). Mekteb-i Sultani, Galatasaraylılar Derneği Yayını, İstanbul.
- Germaner, S. (2009). "Mekteb-i Sultani'den Galatasaray'a Resim Eğitimi ve Sanata Katkı", Mekteb-i Sultani'den Galatasaray Lisesi'ne Ressamlar 1868-1968, Pera Müzesi Yay.,s.24-49.
- Horvath, S.A. (1975). Victor Duruy and the Controversy over Secondary Education for Girls, French Historical Studies, cilt 9, No: 1, 1975, s.83-104.
- Koraltürk, M. (1999). İstanbul Milli Sanayi Birliği, Toplumsal Tarih, S.68, s.24-29.
- Sandıkçıoğlu, M., Turaç F., Semenderoğlu, V., (2018). Mekteb-i Sultani - Galatasaray Lisesi 100. Yıl, İstanbul, Galatasaray Eğitim Vakfı Yay.
- Sinanlar, S. (2008). "Pera'da Resim Üretim Ortamı 1844-1916" *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, İTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sinanlar, S. (2009). "Galatasarayı çevreleyen Pera" Mekteb-i Sultani'den Galatasaray Lisesi'ne Ressamlar 1868-1968, Pera Müzesi Yay.,s.115-142.
- Şerifoğlu, Ö.F, (2009). "Galatasaray dendi mi aklıma sergi geliyor" Mekteb-i Sultani'den Galatasaray Lisesi'ne Ressamlar 1868-1968, Pera Müzesi Yay.,s.144-195.
- Turan, G. ve Ödekan, A.(2009). Erken Cumhuriyet Dönemi'nde yerli malı kavramı ve İstanbul yerli malı sergileri, İTÜ dergisi / b sosyal bilimler, c. 6, S.2, s.15-26, İstanbul.

Basın Kaynakları:

Cumhuriyet Gazetesi,

26 Mayıs 1928 / 22 Ocak 1930 / 8 Şubat 1930 / 14 Şubat 1930 / 12 Nisan 1930 / 17 Nisan 1930 / 28 Nisan 1930 / 21 Mayıs 1930 / 2 Haziran 1930 / 7 Haziran 1930 / 3 Eylül 1930 / 6 Eylül 1930 / 12 Aralık 1930 / 13 Aralık 1930 / 22 Aralık 1930 / 12 Ağustos 1931 / 10 Ocak 1931 / 6 Mayıs 1931 / 28 Mayıs 1931 / 31 Ekim 1931 / 22 Nisan 1932 / 16 Mayıs 1932 / 29 Mayıs 1932 / 31 Mayıs 1932 / 7 Haziran 1932 / 29 Temmuz 1932 / 4 Ağustos 1932 / 16 Ağustos 1932 / 19 Ağustos 1932 / 8 Ekim 1932 / 29 Mart 1932 / 23 Nisan 1932 / 27 Nisan 1932 / 8 Ekim 1932 / 28 Temmuz 1933 / 18 Ekim 1933 / 20 Aralık 1933 / 25 Şubat 1934 /

25 Nisan 1934 / 21 Mayıs 1934 / 13 Eylül 1934 / 19 Aralık 1934 / 22 Aralık 1934/

21 Şubat 1935 / 6 Nisan 1935 / 5 Mayıs 1936 / 19 Kasım 1936 / 30 Aralık 1936 / 17 Nisan 1937 / 1 Mayıs 1937 / 6 Mayıs 1937 / 6 Ağustos 1937 / 9 Ocak 1938 / 7 Mayıs 1938 / 23 Temmuz 1938 / 5 Mart 1939 / 18 Mart 1939 / 19 Mayıs 1939/ 15 Temmuz 1939 / 5 Şubat 1940 / 6 Mayıs 1940 / 12 Temmuz 1940 / 23 Temmuz 1940 / 30 Aralık 1940 / 18 Mayıs 1942 / 10 Ağustos 1943 / 19 Ağustos 1943 /

26 Haziran 1944 / 8 Mart 1947 / 10 Temmuz 1949 / 14 Mart 1950 / 30 Ağustos 1951 / 4 Eylül 1951 / 24 Kasım 1952 / 19 Aralık 1952 / 21 Ocak 1954 / 2 Şubat 1954 / 16 Mart 1954 / 20 Eylül 1954 / 6 Şubat 1955 / 8 Nisan 1955 / 21 Nisan 1955 / 26 Ocak 1956 / 24 Mart 1956 / 26 Mayıs 1967.

“İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi”
“Journal of the Human and Social Sciences Researches”
[itobiad]

ISSN: 2147-1185